

- біологічний рівень;
- еволюційний рівень.

Дослідження показують, що на кожному рівні мотивація осіб з розладами аутистичного спектру має суттєві відмінності порівняно з нейротиповими особами, і дані відмінності є визначальними у їх способі функціонування у соціальній сфері.

Висновки:

1. Порушення соціальних навичок при розладах аутистичного спектру (PCA) мають біологічний (органічний) субстрат.
2. Знання особливостей ролі соціальних чинників у структурі мотивації осіб з PCA допоможе обрати відповідні стимули при роботі з даною категорією осіб.
3. Соціально невідповідна поведінка осіб з PCA не є виявом їхньої байдужості до оточення чи зневаги до загальноприйнятих правил і норм, а є способом їхнього сприйняття дійсності внаслідок особливих паттернів взаємодії з оточуючим світом.
4. Ці дані необхідно брати до уваги при розробці стратегій інклузії осіб з PCA.

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – Спб.: Питер, 2008. – 400 с.
2. Островська К. О. Соціальна адаптація дорослих осіб з загальними розладами розвитку : навч. посібник / К. О. Островська. – Львів : «Тріада плюс», 2012. – 576 с.
3. Chevallier C. Measuring Social Motivation Using Signal Detection and Reward Responsiveness [Електронний ресурс] / C. Chevallier, N. Tonge, R. Schultz. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5132309/>.

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ МУЗИКОТЕРАПЕВТА У РОБОТІ З АУТИЧНИМИ ДІТЬМИ

Роксоляна Призванська,
старший викладач кафедри корекційної педагогіки та інклузії

Сучасний етап модернізації освіти в Україні характеризується об'єднанням наукових пошуків та поглибленим вивченням особливостей психіки дітей з порушеннями розвитку з метою забезпечення

індивідуальної освітньої трасекторії кожної дитини з урахуванням її психофізичних особливостей, можливостей, здібностей та інтересів. Проаналізувавши погляди науковців на використання засобів мистецтва з корекційною метою та усвідомивши неабияке значення впливу музикотерапії на дітей із особливими потребами, робимо висновок про необхідність застосування музичної терапії задля активізації їх творчого потенціалу та ресурсів організму.

Термін «музикотерапія» має греко-латинське походження і в перекладі означає «лікування музикою». Існує багато визначень поняття музикотерапії. Однак, одна з найбільших проблем при тлумаченні цього терміну полягає у тому, що музикотерапію часто плутають з навчанням музики, а відтак вчителя музики вважають музикотерапевтом. В деяких авторів можна зустріти невдале визначення музикотерапії як однієї з форм музичної освіти. Інші автори стверджують, що музикотерапія включає в себе навчальну практичну роботу. Більш консервативні прихильники застосування музикотерапії як винятково лікувального напрямку переважно заперечують зв'язок між нею і навчанням музики, виокремлюючи наступні вісім відмінностей:

1. У навчальній діяльності музыка є метою сама по собі (ми вчимося грати на музичному інструменті), тоді як у музикотерапії вона є засобом, за допомогою якого досягається певних змін.
2. Навчання музики є закритим однонапрямленим навчальним процесом, натомість музикотерапія є процесом відкритим, який передбачає експериментування, взаємодію і розвиток.
3. Зміст музичної освіти поділено на теми, наперед визначені навчальною програмою; зміст музикотерапії є динамічним і може витворюватися у процесі.
4. Цілі навчання музики є загальними для всіх учнів, універсальними і мало змінними, цілі музикотерапії індивідуалізовані й специфічні для кожного пацієнта.
5. Діяльність при навчанні музики планується таким чином, щоб уdosконалити виконання музичного твору; у музикотерапії якість виконання розглядається через призму досягнення терапевтичного ефекту.
6. У музичній освіті не проводиться попереднього оцінювання, а лише згодом результати усіх учнів оцінюються за встановленою шкалою; перед початком музикотерапії проводиться оцінювання початкового стану і дається характеристика відносно динамічних цілей, поставлених у результаті попереднього оцінювання.
7. Процесом музичного навчання керує вчитель музики, процесом музичної терапії – терапевт. Вчитель забезпечує навчання з метою

вдосконалення музичних вмінь, тоді як музикотерапевт допомагає вибудувати зв'язок між музичними практиками пацієнта і його станом здоров'я.

8. При навчанні музики вчитель передає учневі наперед визначений зміст навчання і мотивує до набуття знань, вмінь та навичок. У музикотерапії між терапевтом і пацієнтом вибудовується співпраця для досягнення терапевтичних цілей, а зміст її є власним для кожного пацієнта.

Спільними рисами, що об'єднують музикотерапію та навчання музики є:

- музика є основним робочим елементом;
- музика є мовою і засобом спілкування;
- встановлюється міжособистісний зв'язок між вчителем/музикотерапевтом і учнем/пацієнтом;
- за мету ставиться досягнення певних результатів;
- обидва процеси є систематичними, тобто мають намір, організацію і здійснюються на регулярній основі;
- передбачена практика музичного виконання.

Розрізняють основні форми музикотерапії: рецептивну, активну, інтегративну. *Рецептивна музикотерапія* (пасивна) відрізняється тим, що пацієнт у процесі музикотерапевтичного сеансу не бере в ньому активної участі, займаючи позицію простого слухача. Йому пропонують прослухати різні музичні композиції або вслухатися в різні звучання, що відповідають стану його психічного здоров'я та етапу лікування. *Активні методи музичної терапії* засновані на активній роботі з музичним матеріалом: інструментальна гра, спів. *Інтегративна музикотерапія* поряд з музикою залишає можливості інших видів мистецтва: малювання під музику, музично-рухливі ігри, пантоміма, пластична драматизація під музику, створення віршів, малюнків, оповідань після прослуховування музики та інші творчі форми. Музично-терапевтичні методи, як правило, підбираються індивідуально. При роботі з аутичними дітьми найефективнішим є застосування саме інтегративної музикотерапії.

У процесі впливу на емоційно-особистісну сферу дитини музика виконує релаксаційну, регулюючу функції. Дослідження показують, що дитина-аутист, входячи у світ музики, якісно змінюється у своєму розвитку. На час спілкування з музикою вона відходить від травмуючих ситуацій, тривожності, страхів. Взаємодія з музикою допомагає дитині очиститися від нашарувалися негативних переживань, негативних проявів, вступити на новий шлях відносин з навколошнім світом. Психологічний аспект впливу музики на дитину з проблемами

пов'язаний, насамперед, з корекцією порушень пізнавальної, емоційно-особистісної сфери дітей даної категорії, де важливе місце займають комунікативна сфера, розширення соціального досвіду дітей, вміння адекватно спілкуватися, взаємодіяти у спільній діяльності з однолітками і дорослими.

Треба зауважити, що музична терапія не може вилікувати аутизм. Але з її допомогою можна взаємодіяти з дитиною. Музикотерапія дає хороший ефект для налагодження контакту з людиною. Дитина здатна сприйняти людину не як об'єкт, а як суб'єкт. Сприйняття звуку – це основа для налагодження музичних взаємин між таємничим світом дитини-аутиста і дійсністю, в якій вона живе. На думку Джульєтти Алвін, метою є встановлення позитивного контакту між дитиною і середовищем. У ролі посередника цієї взаємодії виступає музичний інструмент. Для дитини з аутизмом звук більш зрозумілий і очевидній, якщо він може бачити джерело цього звуку і рух, що викликає його. Коли дитина сама грає на якомусь музичному інструменті, це дає можливість значною мірою розвинуті перцептивні і рухові взаємини. На індивідуальних заняттях відбувається встановлення і закріплення контакту між людиною з аутизмом та музикотерапевтом. З часом такий контакт переходить у категорію довірчого. Наприклад, дитина з аутизмом дивиться в очі своєму музикотерапевту, вітається з ним за руку, відповідає усмішкою на усмішку, посміхається при зустрічі та інші прояви. Під час занять діти можуть досліджувати різні музичні інструменти, наприклад, духові, клавішні, ударні. Разом з музикотерапевтом діти, у яких діагностують аутизм, виконують різні рухи під ритмічну музику.

Такі рухи розвивають почуття ритму і концентрацію уваги, а також, стимулюючи рухливість, покращують фізичний стан. Педагог на заняттях музикотерапії дає можливість дітям з аутизмом грати на різних музичних інструментах. Заняття такого виду розвивають допитливість, дрібну моторику і вчати групові взаємодії. Іноді гра на музичних інструментах стимулює дитину до спільногого співу. Це вже перший крок до мовного діалогу. При цьому музика служить своєрідним засобом комунікації між дитиною і середовищем.

1. Алвин Дж. Музыкальная терапия для детей с аутизмом / Дж. Алвин, Э.Уорик. – М.: Теревинф, 2004. – 208 с.

2. Антонова-Турченко О. Музична психотерапія: посібник-хрестоматія / О. Антонова-Турченко, Л. Дробот. – К.: ІЗМН, 1997. – 260 с.

3. Островська К.О. Соціальна адаптація дорослих осіб із загальними розладами розвитку. – Львів: «Тріада плюс», 2012. – 576 с.

4. Шабутін С. Зцілення музикою. / С. Шабутін, С. Хміль, І. Шабутіна. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 120 с.

ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ ДОШКОЛЬНИКІВ З АУТИСТИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Ганна Сивик,

асистент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії

В останній час з'явилася велика кількість інформації щодо розуміння проблеми аутизму і осіб з розладами спектру аутизму. Аутичні діти значно відрізняються за рівнем розвитку когнітивних (пізнавальних), мовних і соціальних навичок. Варто зазначити, що в даний час стає все більш зрозумілим, що дитячий аутизм не є проблемою одного лише дитячого віку.

Кожний психічний процес будь-якої дитини з розладами спектру аутизму (РСА) повинен розглядатися як складне функціональне утворення, сформоване в результаті її особливої взаємодії з середовищем.

Психологічна картина аутистичних розладів може набувати різноманітних форм – від дитини з низьким рівнем інтелекту, яка не розмовляє і є дезадаптованою, до вибірково обдарованої зі специфічними інтересами і «дорослим» мовленням. Первазивність цього захворювання передбачає зміни у всіх психічних сферах – перцептивній, інтелектуальній, мовленнєвій, емоційній, вольовій, поведінковій тощо [2, с. 5].

Особливості зорового сприймання виявляються у дітей з аутизмом у ранньому віці. Етіологічно значимі стимули, такі як людська особа, очі, не викликають тієї реакції, яка є типовою для здорових дітей. Дітей з аутизмом цікавлять не стільки зміст, скільки деталі. Власне звідси походить вираз «загадка аутизму». Загадка прихована в тому, що окремі деталі не мають сенсу окремо; вони набувають сенсу лише тоді, коли загадка розгадана і ми отримуємо щось цілісне, завершене, а окремих деталей більше немає. У аутичних людей все цілком інакше. Деталі для них є важливішими, і вони не втрачають своєї цінності навіть після розгадки, тобто після отримання цілісної картини. Ціле не має для них інтересу, інколи головоломки вони розгадують у зворотному порядку. А коли розгадка готова, така дитина навіть не дивиться на результат. Дитина з аутизмом, наприклад, побачивши марионетку, може довго